

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาการแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

๕.๑.๑ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .๕๕) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .๕๖) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .๗๒) และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = .๖๐) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .๕๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีดังนี้

๕.๑.๑.๑ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .๕๖) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการวางแผนงานด้านวิชาการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .๗๒) รองลงมา คือ มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยความถูกต้อง ตามระเบียบและเที่ยงธรรม ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .๗๗) และจัดให้มีการแนะแนวเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถ เรียนและสำเร็จการศึกษา ตามระยะเวลาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .๗๒) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .๗๕)

๕.๑.๑.๒ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = .๗๒) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการอนุมัติงบประมาณโดยคำนึงถึงเหตุผล ความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของการใช้งบประมาณ ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D. = .๗๔) รองลงมา คือ มีการจัดระบบการเงิน ถูกต้องตามระเบียบและสามารถ ตรวจสอบได้ ($\bar{X} = ๔.๐๖$, S.D. = .๘๓) และจัดทำแผนการใช้งบประมาณโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D. = .๙๐) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ใช้งบประมาณให้ถูกต้องตามประเภท และวัตถุประสงค์ของงบประมาณ ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = .๘๖)

๕.๑.๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D. = .๖๐) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการวางแผนอัตรากำลังในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับภาระงาน ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D. = .๖๕) รองลงมา คือ มีการจัดทำทะเบียนประวัติถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าและสิทธิประโยชน์ของบุคลากร ($\bar{X} = ๔.๐๖$, S.D. = .๗๘) และให้สิทธิ โอกาส แก่ครูและบุคลากรที่ถูกดำเนินการทางวินัยโดยเที่ยงธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๖$, S.D. = .๗๒) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การลาทุกประเภทของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีหลักฐานการลาชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = .๗๘)

๕.๑.๑.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = .๕๕) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการดำเนินงานธุรการที่ต้องตามระเบียบและเป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = ๔.๐๑$, S.D. = .๗๐) รองลงมา คือ มีการประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษาทั้งภายในองค์กรและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = .๖๕) และมีการจัดระบบและสารสนเทศภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = ๓.๙๙$, S.D. = .๗๔) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดให้มีการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X} = ๓.๙๒$, S.D. = .๗๕)

๕.๑.๒ เปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มีดังนี้

๕.๑.๒.๑ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๒.๒ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๒.๓ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ๕ ปี ลงมา ประสบการณ์ในการทำงาน ๖-๑๐ ปี และประสบการณ์ในการทำงาน ๑๑ ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า มีดังนี้

๕.๑.๓.๑ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ได้แก่ ๑) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบทของตนเอง ๒) ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีใจรักในสายวิชาการ ๓) ควรศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

๕.๑.๓.๒ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ได้แก่ ๑) ควรมีการพิจารณา ไตร่ตรองในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ตลอดจนมีการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ๒) ควรมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ ๓) ควรมีแหล่งทุนในการสนับสนุนสถานศึกษาของตนเอง

๕.๑.๓.๓ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ได้แก่ ๑) ควรมีการพิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัด ๒) ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพลังด้านบวกให้กับบุคลากร ๓) ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้มีสวัสดิการแก่ครูบุคลากรและจัดค่าตอบแทนให้เหมาะสม

๕.๑.๓.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ได้แก่ ๑) ควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบ ๒) ควรพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในการดำเนินงาน ๓) มีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา องค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับหนึ่ง และเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกด้วย จึงทำให้มีการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา

ด้านมุฑิตา และด้านอุเบกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งใน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐวรรณ ฐิตาคม**^๑ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษา และ บุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ยังสอดคล้องกับ **พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทัตโต)**^๒ ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรม พรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑ ใน ๔ ด้าน คือ เมตตา กรุณา มุฑิตา และอุเบกขา ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ **วิเชียร บุญกล้า**^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต ๓” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาโดยภาพรวมมีการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับ **ทิพยาพัศ คลังแสง**^๔ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความ คิดเห็นของการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัด เทศบาลนครนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลัก พรหมวิหารธรรม ๔ จำแนกตามสถานภาพ พบว่า มีดังนี้

^๑ ณัฐวรรณ ฐิตาคม “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖). บทคัดย่อ.

^๒ พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทัตโต), “การใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต ๑” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๒.

^๓ วิเชียร บุญกล้า, “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๐).

^๔ ทิพยาพัศ คลังแสง, “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์” , **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

๕.๒.๒.๑ ตำแหน่งหน้าที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการบริหารงานแบบความเป็นพี่น้องที่มีใจรักต่อการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีการทำหน้าที่หลากหลายหรือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐวรรณ ฐิตาคม**^๕ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒” พบว่า ตำแหน่งของผู้บริหารมีการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับ **วิเชียร บุญกล้า**^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครเขต ๓” ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการรับรู้ต่อการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน

๕.๒.๒.๒ วุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า มีวุฒิศึกษาต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทิพยาพัศ คลังแสง**^๗ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ **ณัฐวรรณ ฐิตาคม**^๘ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ผู้อำนวยการสถานศึกษา และบุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่

^๕ อ้างอิงแล้ว.

^๖ อ้างอิงแล้ว.

^๗ อ้างอิงแล้ว.

^๘ อ้างอิงแล้ว.

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิเชียร บุญกล้า**^๙ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต ๓” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ แตกต่างกัน

๕.๒.๒.๓ ประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีประสบการณ์ในการทำงานไม่แตกต่างกัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนบางท่านมีประสบการณ์ในการทำงานจากภายนอก เมื่อเข้ามาทำหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีบริบทที่แตกต่างจากสถานศึกษาภายนอก จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของวัด และครูบางท่านก็มาทำหน้าที่สอนบางครั้งก็ต้องออกไปบรรจุเป็นครูประจำ และครูผู้สอนส่วนมากจะเป็นครูพิเศษมาช่วยสอนจึงทำให้ไม่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงทำให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิเชียร บุญกล้า**^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต ๓” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงาน โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **น้าอ้อย อนุสนธิ์** ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ทำงาน พบว่าพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชรมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน และงานวิจัยของ **ทิพยาพัศ คลังแสง**^{๑๑} ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาการจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า มีความแตกต่างกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

^๙ อ้างอิงแล้ว.

^{๑๐} อ้างอิงแล้ว.

^{๑๑} อ้างอิงแล้ว.

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๕.๓.๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ให้มีการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาประยุกต์ในหน่วยงาน/ฝ่าย/แผนก สร้างจิตร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ให้เห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

๕.๓.๑.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีมาตรการสร้างความเชื่อมั่น เช่น อัตราเงินเดือน สวัสดิการ เป็นต้น ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กรมากขึ้น

๕.๓.๑.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำด้านการบริหารให้กับบุคลากรทางศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลไปปฏิบัติ

๕.๓.๒.๑ ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒.๒ ควรนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ เช่น อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกอื่น ๆ

๕.๓.๓.๒ ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

๕.๓.๓.๓ ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มจำนวน ตัวแปรอิสระให้มีความหลากหลายขึ้น